

LA REVISTA

ANY I NUM. 6	QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: CARRER ZURBANO, 6 Suscripció trimestral, 1 pta. — Número solt, 20 cèntims	DESEMBRE 30 1915
-----------------	--	---------------------

L'ENDEMÀ DE L'EXPOSICIÓ

No puc adherir-me de cor a l'Exposició Elèctrica que's prepara mentres immodestament ens la presentin com apoteosis de la força interna de nostre poble. No l'orgull llegitim sinó la necia vanitat li exploten els qui parlen de la grandesa de Barcelona omittint culpablement la esclavitut econòmica de nostra terra i la degradació cívica i administrativa de nostra ciutat.

Es una literatura funesta aquesta que fa creurer falsament que l'Exposició significa el triomf dels nostres afanys i avenços. Lo que fa és fer oblidar que la electrificació de Catalunya no és obra dels catalans; que els nostres fabricants no volgueren ni escoltar als que volien que fossin els elements de Catalunya els qui s'apropiessin i explotessin els salts d'aigua dels Pirineus.

Ens vanem del gran progrés i no reparam que el mèrit i la gloria son per els enginyers i els financers americans, francesos, suïços i belgues, principalment els fundadors de *The Barcelona Light & Power C.º* i *La Energia Elèctrica de Cataluña S. A.* amb gerència, capital i personal director i tècnic estranjer. Els catalans no hi tenim més intervenció que haver fornit el personal subaltern, els empleats de trenta a cent duros.

Tampoc és cap satisfacció interna per Catalunya i Barcelona l'abundancia de tranvies, llum i altres serveis, perquè la major part del capital, les iniciatives i la direcció son de forasters. La construcció de màquines elèctriques ara comença, i la exhibició comparativa no farà sinó posar de relleu la seva insignificancia. No veig, en una paraula, perquè,

posats a glorificar l'adveniment de la Electricitat a casa nostra, s'hagi de glorificar el mèrit dels qui no hi juguem altre paper que el de consumidors.

*
**

Tota apoteosis suposa un triomf: tot triomf una plenitud. Voleu dirme quina plenitud civil és la que vol celebrar el seu triomf davant de tot el món, a Barcelona?

Perquè l'altre greu tort d'aquella literatura és el deixar creure que tenim a Barcelona la realitat de vida civil de les metròpolis que fan exposicions amb significació apoteòssica, com és ara Brusseles l'any 1910. O lo que és pitjor, encara, fer creure que aquesta plenitud civil la organisarem a corre cuita al mateix temps que bastim els edificis de guix i cartropedra.

¿Es que volem invitar a la gent d'Europa, a descansar de les fadigues de la guerra passejant pels nostres immonds i fètds carrers i places, ignorants de la menor policia i testimonis d'acusació del desinterès d'una Administració per la seva Ciutat i del reciproc aborrimment d'una Ciutat per la seva administració?

¿Quins son, doncs, els nostres preparatius? Ocupats en fer els terraplens i aissar les primeres banderoles, ni cas hem fet de la terrible lliçó de la tardor sinistre de 1914, quan Barcelona no pogué ser pels estrangers ni tan sols hostal de refugi. L'altre dia, en els solars de l'Exposició unes criatures caçaven aucells a cops de pedra. Es lo únic en que

poden pensar, al sortir de les arcobes miserables ont el Municipi els hi aixopluga l'Instrucció primària.

Per gala i salut dels estrangers és sens dubte que son mantingudes pels carrers les cabres de la llet i les bruticies totes i les misèries públiques i visibles de la ciutat vella, la ciutat nova, la Reforma i els voltans; deu ser per això que la gent i el municipi es contraposen per que mai pugui l'aigua sospirada, la somniada netejadora, arribar a Barcelona.

Tasca enorme la de construir una Exposició en una ciutat de normalitat i plenitud cívica. Aquí ho farem tot d'una empena: exposició, normalitat i plenitud. Farem la Exposició, resoldrem el problema de la condícia i de l'higiene, farem escoles per als nois i assils pel mendicants, reformarem corrents la ciutat vella inutilisant les oprobioses estades, portarem l'aigua, i fins crearem del no res una petita cosa molt convenient: la FÉ i la CONFIANÇA pública en l'Ajuntament, i la FÉ i CONFIANÇA del Ajuntament en ell mateix i en el públic.

*
* *

Jo crec que amb l'artifici del entussisme la gent s'escalfarà i arribarem a bastir una decoració de civilitat, i es logri potser que durant alguns mesos els carrers siguin nets, els jardins cuidats, els guardians polits i correctes, les façanes de les cases pintades i els mendicants retirats del carrer. Però quan la exposició s'acabi ¿què serà lo que hi quedarà de permanent, quin serà el guany positiu, el producte net de la ciutat?

Perquè lo que importa no és la improvisació, sinó la continuïtat de lo civil. Lo que realment interessa no és que l'esplendor de unes festes atregui molta gent, sinó que la normalitat, la vida quotidiana i ordinària de la ciutat hi faci còmoda la vida als propis i agradable als estranys. La grandesa d'una ciutat, està en continuar essent centre de convergència abans i després d'un aconyexement extraordinari.

I aquí, precisament, el nostre mal està en que sols ens mou lo extraordinari, lo epissòdic. I per això alarma tot allò que refermi aquesta grossa ineducació ciutadana. Varem fer unes festes de la Mercè, l'any 1902; una exposició d'art, l'any 1907; una festa nacional del Corpus; uns focs de Sant Joan.

Pensem-hi, en aquella memorable Exposició Internacional d'Art de l'any 1907. Era la cinquena de la serie. Feia deu o dotze anys que no s'en feien, i debien ser bienals. Aquell

any fou realment magnífic. Però l'any 1910 va ser ja vergonyant. Després, res més. Què ha guanyat, després de la tan celebrada V Exposició, Barcelona en el mon artístic? N'ha quedat, senzillament la idea d'una ciutat impotent per a una continuïtat de vida internacional: la idea, tristíssima, d'UNA CIUTAT CAPRICIOSA.

*
* *

La grandesa actual de Barcelona no té apenes matèria, senyors. La riquesa positiva de la nostra ciutat és que entre setcents mil, cent o doscents barcelonins comencen a tenir consciència i a estimar un ideal de ciutat. Per a que aquest ideal triomfi és necessaria una acumulació formidable de perseverancia, tenacitat, paciència, i anar comunicant aquestes virtuts per a que els altres les comparteixin i els ajudin en un esforç obstinat, a despit de tota contradicció i de tota distracció, any rera any, dècada rera dècada, segle rera segle.

Si assimilem la obra permanent de la plenitud civil de Barcelona a la obra tranzitiva d'una Exposició, l'endemà de la clausura, quan es desmuntin les vigues i es pleguin les banderes, veurem com es va desmuntant també tota l'apariencia de civilitat que per punt i amb l'esforç extraordinari s'hagi pogut arreplegar. Desfeta l'Exposició, lluny els forasters, els carrers tornaran a embrutar-se, les boques a flectomar i a escupir en terra.

Estem, en un mot, corrent el perill de que sigui el present un cas de petulancia castellana traduïda al català. Costarà molt de fer entendre que si alguna cosa ens ha de fer triomfar, és la PERSISTENCIA MENTAL, la pertinacia romana vencedora del focs d'encenalls celtibèrics.

*
* *

En fi. Jo crec que hi ha dret a fer una exposició, a Barcelona o al cor del Sàhara, amb qualsevol motiu a qualsevol moment. Lo que no hi ha dret és a fer perdre a la consciència popular les nocions de justícia i del ordre i proporció de les coses.

Aixís doncs, convocada la Exposició, amb petulancia o sense, jo entenc que tot aquell que sigui cridat a col·laborar-hi, ho ha de fer amb tota la voluntat, cumplint la tasca encomenada, amb tot l'esperit de perfecció,—que per aquí vindrà el guany net i no per altra banda,—però això sí, sord el cor i les orelles, a les aduladores insinuacions de la imprudent i vana literatura.

R. RUCABADO.

CLASSICS - OVIDI

FAULA DE FAETO

I

Del sol el regi alcàssar era altíssim,
amb columnes sublimes, lluint per l'auria
fulgor, i pels carvoncles, qui les flames
imiten; l'ívor nítid recobria
les summitats: les portes de dos fulles
per la brillor d'argent irradiaven.
I l'obra superava la materia:
car Múlciber (1) allí va cisellar-hi
el mar cenyint les terres, i la bola
del món, i el cel qui s'hi estén a sobre.
Déus blaus s'hi veuen de la mar en l'onda:
Tritó dels cants, Proteu l'enigmàtic,
i Egeon qui amb sos braços prem els dorsos
ingents de les balenes, i la Doris
i ses filles: part d'elles nedar semblen;
seient d'altres en terra, apar que assequin
el verd herbei; algunes, qui cavalquen
damunt un peix: la cara no és mateixa
en totes, ni tampoc, però, diversa,
tal com s'escau que sia entre germanes.
Homes i ciutats porta la terra,
boscs, feres, rius i nimfes, i altres nùmens
rurals. Damunt tot ço hi hà la figura
del cel fulgent, i sis senyals (2) a destra
de les portes, i uns altres tants a esquerra.

II

El fill de Climeneia quan al límit,
qui fa ascendent vingué, i entrà a la casa
del pare dubitat; seguit, els passos
portà vers sa presència, i va aturar-se
de lluny. (car més aprop no suportava
els raigs). Febus, ornat amb vesta púrpura,
seia al soli, fulgent de precioses
esmeratges. A destra i a sinistra,
el Dia, el Mes, i l'Any, els Segles i Hores
hi havien, ad espais iguals posades;
la gerda Primavera, coronada
de flors; l'Estiu desnúu, qui portava
espigues en garlanda; també hi era
la sòrdida Tardor, amb les veremes
petjades, i l'Hivern glaçat qui porta,
hirsut, el cabells blancs.

(1) Vulcà.

(2) Les constelacions.

III

El Sol, posat al mig, des del seu soli,
veié amb sos ulls qui ho veuen tot, el jove,
qui era pavent per novitat de coses.
—«Quin motiu tens per fer aquesta via,
li diu; en eix alcàssar què hi cercaves,
o Faetó, progenie qui pel pare
no ha d'ésser renegada?»—
Respòn ell:—«Febe pare, (si és que'm dones
poder usar d'eix nom), oh la llum pública
del món immens, tu dona'm, com a pare,
penyores, per les quals jo'm puga creure
que soc de tu ver fill: i llença fóra
aquesta del meu ànim ignorancia.»—
Va dir. Llavors el pare els raigs llumínics,
nimbants per tot son cap, jaquí, i més pròxim
feu agropar-lo, i dant-li una abraçada,
va dir:—«Ni tu com meu has de negar-te;
i perquè menys dubitis, dò que vulguis
demana'm, i l'hauràs, per mia dàdiva.
Llacuna, als ulls ignota, per qui juren
els déus, de mes promeses testimoni
sies.»—Tantost finia: li demana
ell el carro pairal, poder dur ales
als peus, durant el dia,
i dels cavalls, ser l'àuriga.

IV

D'haver jurat se'n penedia el pare.
qui, brandant tres i quatre cops, l'illustre
testa, va dir:—«Ma parla temeraria
teva s'és feta: tan-de-bó fos lícit
no dar co qui és promès. Fill meu, confesso
que això només et negaria.
Es bo dissuadir: no és ton propòsit
prudent: o Faetó, demans grans coses,
ni les quals no convenen a tes forces,
i ad anys tan puerils. Mortal ta guisa;
mes, no és mortal ço que optes. Pretens, nisci,
mes encara, que allò qui als déus pot cabre:
cad'ú de sí podrà sentí ufanía;
però ningú no vol fer-se en l'axe
ignífer, si no jo: ni el qui governa
el vast Olimp, qui llença amb mà terrible
els llamps crudels, no mena esta carroça:
i que tenim més gran que Jove?
El troç primer de via és espadada,

i per la qual tantost poden pujar-hi,
al dematí, els cavalls ben frencs; altíssima
és al bell mig del cel; des d'on, al veure
la terra i mar, molts cops jo mateix temo,
i trepida el meu pit d'una paúra
pàvida. I el bocí darré és declivi,
i vol un maneig destre.

Llavors fins té paor mateixa Tetis
la qual serva'm, havent l'onda subjecta,
pequè a l'abís no rodi. Mes, encara;
el cel arrocegat en constant vèrtig;
i atreu els alts estels i amb giragonça
rabent el llença. Advers la sorrentia
jo m'esforço: ni el curs, qui venç tot l'altre,
no'm ret; i corro en via oposta
al ràpid univers.

V

Fingeix que la carroça t'he donada:
doncs què faràs? podràs tu, per ventura,
anà a topat els Pols, qui giravolten,
perquè no se't endugui el Ponent ràpid?
Potser allí hi cogites praderies
i ciutats de déus i temples
rics en dons... mes, la via entre figures (1)
de feres va i entre paranys; per haure-la,
i per no anà en error, deuràs, en canvi,
passar pels corns del Taure advers;
i pels arcs del Centaure de l'Hemonia;
i per les gorges del Lleó terrible;
i, encar, per l'Escorpit, qui corba els braços
crudels fent un gran cercol; i pel Càncer
qui doblega altrament les seves potes.
Ni ets apte per regir tan animosos
quadrúpedes, amb els focs aquells, qui els crema
el pit i que per nas i boca espiren;
tantost ni a mi no's jouen quan s'exalta
llur virior indòmita;
i a llur cervell les llengües hi repugnen.
Mes tu, o fill, evita que degui ésser
autor d'un dò per tu tan funestíssim;
i corregeix el vot, mentres encara
hi ha temps. Demanes tu penyores certes,
per això, perquè tu't creguis de sang nostra
nascut: per eix temor que tinc, prou certes
penyores donc, i mostro com soc pare
amb eixa meva paternal paúra:
Eh, guaitaels meus esguards: tant de bó din-
mon pit, tos ulls poguessis clavà i veure [tre
l'angoixa del teu pare. I en fi, guaita
tot ço que té el ric món; de tan grans coses
i tanta munió com n'hi ha a la terra,
al cel i als mars, demana allò que vulguis;
no sofriràs repulsa.
Només això et deprego, ço qui és pena,

1) Les figures del Zodíac.

ben nomenat, no honor: demanes
com a regal, o Faetó, una pena.
Ignar, perquè a mon coll et penges
amb els teus dolços braços? No dubitis,
(jo vaig jurar per l'aigua de l'Estigia),
se't donarà tot ço que tu demanis;
però, demana amb més de sapiència.—

VI

L'advertiment finia;
mes, Faetó als consells repugna:
remarca sos designis i tot frisa
del desig d'havé el carro. Doncs, perplexe
el pare, per'llà on pot, adreça el jove
als alts carros, regal del déu Vulcano,
D'or eren el fusell, i el tronc, i l'alta
corbatura de les rodes,
els raigs eren d'argent: al jou crisòlits,
i gemmes combinades reflectien
de clares llums, reverberant a Febus.
I ensems Faetó admira allò, magnànim,
i la obra yeu, la vigilant Aurora
ja, des l'Orient nítid esbatana
les portes emporprades
i els atris plens de roses.
Defugen les estrelles, quals remades
congrega Lucifer, i, après, novíssim
a dalt el cel reix. Mes, quan el pare
va veure ja que'l món vermellejava
i les terres, i com si s'esvenissin
les puntes de les banyes de la lluna,
manà a les Hores ràpides
de que Tità els cavalls junyísse.
Prestes les dées obeeixen:
i treuen de les altes establies
els quadrúpedes, sadolls de l'ambrosia
i vomitants de foc, i els posen
els frens sonants. Llavors el pare untava
d'ungüent sagrat els llavis
del fill seu, i ho va fé amb la paciència
com d'un foc ràpid, i de llum posà-li
la cabellera, i fent amb cor sol·licit
molts de sospirs, presagis de plors, deia
—«Si pots, el menys atengues del teu pare
eixos consells; no els estimulis gaire,
i agafa fort les llongues; ells s'apressen
per natural, i costa contenir-los
quan volen: perquè rebin cel i terra
el just calor, no esfrondis la carroça,
ni no l'esforcis cap al cim, per l'èter;
si pugues massa amunt, cremes el sostre
del cel; si massa avall, les terres;
pel mig iràs beníssim.
Ni massa cap a dreta, no't declini
la roda vers l'Anguila retorçada (1),

Constelació.

ni massa cap a esquerra, no te'n porti
vers l'Ara atapaïda;
corre pel mig d'ambdugues.
Tot el demés confio a la fortuna,
la qual opto que t'aidi i per tu curi
millor que tu mateix.—Dementres parlo,
tocà la Nit humida ja les metes
al litoral d'Hesperia col·locades;
no tenin més de temps lliure per naltres:
som demanats, i ja fulgeix l'Aurora,
jaquides les tenebres.
Agafa en mà les llongues:
o, si tens pit mudable,
fes ús dels meus consells, i no dels carros,
dementres pots i estàs en setis sòlids,
i mentres, ignar, àdhuc la carroça,
en tan mal hora cptada, no trepitges.

Mes, ell amb son cos jove, el carro ocupa,
i es posa dret a sobre, i gusta
tocà amb ses mans les brides que li daren,
i d'allí estant, en remercia
al contrariat pare.

VII

En tan, els voladors Piróeis, Eous,
Atón, cavalls del sol, i encara Flegón,
omplenen l'aura amb llurs renills flamífers,
i amb els llurs peus, trüquen les cledes.
Les quals, així que Tetis, qui ignorava
dels fets del seu nebot, hagué llevades,
i fou dada pel cel immens la via,
es llençaren a córrer, i pels aires
a colps de peus esquincen les boirades
qui fan nosa, i endalt amb les llurs ales,
traspassen els llevants, qui també surten
de la mateixa banda.

Mes, era lleu el pes, que ni podien
aquells cavalls del sol no regonèixer,
i al jou mancava aquella acostumada
pesantor. I, com llisquen les naus corbes,
sense'l pes just, i per la mar son dutes
incertes per la nimia lleugeresa;
així, amb el pes insòlit, per les aures
dóna el carro salts buits, i en alt sacceja,
i sembla cosa flonja.

Ço que bon punt sentissen els quadrúpedes,
es desboquen i deixen l'espai-via;
ni, com abans, no corren més amb ordre.
Ell s'espervera, i ni vers on decanti
les brides que li daren, ni la via
per on s'escau, no ho sab: ni, si ho sabesse,
no els regiria. Les Triones (1) gèlides
llavors, de primé antuvi, s'escalfaren

pels raigs, i en va pretenen remollar-se
al mar, qui'ls és vedat. I la Serpota,
qui al Pol glaçat és pròxima posada,
pel fret ans ensopida, ni temible
per no ningú, s'excita i noves ires
amb l'escalfor reprèn. Fins tu, Bootes,
conten que esvalotat fugires,
això que eres feixuc i els carros
et retenien!
Però quan l'infeliç Faetó veia
des del summe èter, fons i fons les terres
profundes, pal·lidí i d'una sobtania
paúra, els genolls li tremolaven,
i als ulls, per tan gran llum, li són eixides
tenebres; i ja més s'estimaria
no haver tocat mai els cavalls del pare,
i, ja li'n pesa el seu llinatge
haver regonegut, i amb precís fet valdre.
Què fer? molt troç de cel deixa al darrera,
però davant els ulls més n'hi té encara:
en son esprit ambdós els mida;
i adés veu el Ponent, on no li és lícit,
tocà allavors, en tant Llevant obira;
i no sabent què fer, s'esglaia;
i ni no solta els frens, ni sab retindre'ls;
ni els noms d'aquells cavalls no coneixia.

I astorat veu ençà i enllà posades
arreu del cel, cosasses monstruoses,
i semblances d'enormes besties. (1)
Hi ha un lloc on l'Escorpit els braços flecta
en dos aros, i la cua, retorçades
d'ambdugues parts les potes, ten a l'aire
els membres de dos signes. Quan el jove
va veure'l, tot humit d'un verí negre,
i amb punta cargolada
amenaçant fiblar,
fal·lit de ment, amb gèlida paúra,
va deixà anar les llongues.
Quan els cavalls se n'adonaren
de que damunt l'espatlla jeien,
s'espaien; i sens altra qui els refreni,
se'n van pels aires de regions ignotes,
i vers per tot allà on la furia els mena;
d'esta faisó es desboquen, i escometen
els astres qui són fixes sota l'alt èter,
i s'endüen pels cingles la carroça;
i adés als cims s'encelen,
adés se'n van per timbes i per vies
abisals, en l'espai més prop de terra.

VIII

La terra, fins altíssima,
és presa de les flames; i s'esberla;
i s'asseca, havent-li tolt la saba.
Els prats s'aixarraeixen; crema l'arbre

(1) Les set estrelles qui prop del Pol formen la constel·lació de l'Ossa Major.

(1) Els signes del Zodíac.

amb son fullam; les messes seques presten
materia per al llur propi dammatge.
Petites coses plany; gran urbs pereixen
amb murs i tot; les flames tornen cendre
les gents i els caserius; els boscs s'abranden
ambles muntanyes.

Llavors Faetó veu la terra encesa
per totes parts, ni tantes flamarades
no pot sofrir: i les ferventes aures,
com d'un forn profund,
xucla amb sa bosa, i sent com la carroça
s'inflama, i ja aguantar no pot les cendres
ni la cendrel·la treta; i s'embolcalla
arreu d'un càllid fum.

I tot cobert d'una foscor negrosa,
no sab aon va, ni on sia, i a l'arbitri
és arrastrat d'aquells cavalls, qui volen.
Llavors diu que la raça dels Etiops,
havent la sang jaquida als més alts cossos,
va treure color negre.

IX

Ni els rius, els qui tenien les riberes
llunyanes d'aquell lloc, segurs no queden;
el Taneis tregué fum de mig ses ondes;
el Nil espardit fugia
vers a l'extrema terra, i amagava
el cap, qui fins avui àdhuc s'oculta:
polsoses les set goles resten buides,
set valls sense aigua. Sort igual asseca
els dos rius de la Tracia, Struma i Ebre;
i els rius hesperis, Rin, el Pó i el Rodan,
i aquell, al qual promesa fou potencia
de coses, el riu Tiber.

L'escorça de la terra tota es trenca;
la llum, per les esclatxes, fins al Tàrtar
penetra, i fa espantar al rei avèrnic,
amb la seva muller. El mar s'arronça,
i allò qui adés era aigua,
és ara un camp de sorra eixuta;
i els monts, que'l mar profund abans cobria,
van reeixint, i augmenten
les Cíclades esparses.

Al fons se'n van els peixos; ni no gosen
ja els corbs dofins botar per damunt l'aigua,
en llur costum. Els cossos de les foques
panxa-per-munt, sens vida,
al més pregón romanen: i fins diuen
que Nerea, i Doris i llurs filles
davall les ondes tebies s'amagaren.
Tres colps gosà Neptú, amb cara ferrenya,
sos punys brandar de l'aigua enfóra;
tres colps que'l ret el foc de l'aire!

X

Mes, nodritiva, Tel·lus, circuida
com era per la mar, entre les aigües

del pèlag i les fonts totes juntades,
qui en les entranyes de la mare ubaga
s'havien abscondit, eixuta
finses al coll, aixeca el rostre omnífer:
posa's la mà en el front, i amb gran tremosa
movent-ho tot, s'esfronda una miqueta,
i cap sota va, més que no solia
de ser; i aixís amb seca veu parlava: [via,
—«O, tu, el més gran dels Deus, si això et pla-
i ho meresquí, perquè els teus llamps fan oci?
A la qui ha de morir sota les flames,
al menys pugui morir en flames teves,
i així ennoblir, per part del qui l'ha feta,
sa mort. Ben just per dí eixos mots la boca
no puc obrir (sa gorja li nuava
el baf): guaita ma tosta cabellera,
i als ulls el fum; voleien les cendrel·les
damunt la mia boca.

Em dónes, per ventura, aquesta gracia,
aquest honor, per l'abundancia meva
i pel treball? Perquè el torment sofreixo
dels rascles i l'arada corba,
i tot l'any m'afadigo?
Perque als remats forneixo de ferratges
i d'aliments tendrois, i als homes
de fruites, i d'incens per a vosaltres?
Mes, fos que jo aquest dany em mereixia;
que'l mar, que ha fet el meu germà?
Per què, la sort traïda, li drecreixen
les aigües, i s'allunyen més de l'èter?
I si ni del germà la gracia,
ni mia no t'ateny, pro, compadeix-te
d'aqueix teu cel: obira, arreu fumegen
tan l'un com l'altre Pol: i si la flama
els crema, s'esfondran els vostres atris:
obira com fins Atlas s'afadiga,
ben just no pot sostindre en ses espatlles
l'esfera candencent. Si mars i terres,
i si els palaus del cel desapareixen,
noument a l'antic caos som confosos;
si algom resta àdhuc, lliura-ho de les flames;
i de tot l'Univers tingues-ne cura.»—

Això Tel·lus va dir: car no podia
més tolerà el vapor, ni dir més coses;
i va acotxar la testa i va entornar-se'n
als antres qui an els Mans eren més pròxims.

XI

I el Pare Omnipotent, hagut consell
amb tots els Súpers, fins amb ell, qui'l carro
cedí, que si remei no s'hi donava,
sota d'un greu destí tot finiria,
penós se'n va pujà al més alt alcàssar:
on sol estendre els núvols a les planes,
on mou el tro, i els llamps vibrants fulmina.
Però no va trobar ni núvols

amb què poder cobrir la terra,
ni pluja per fer caure
del cel. Fa un tro, i, des l'èter, a l'auriga
descarga un llam menat per sa mà destra;
i, a un temps, carroça i vida va llevar-li,
i el foc destrí, amb altres focs batent-los.
Contorben-se els cavalls, i fent enrera
un salt, del jou el coll escorren
i deixen les abruptes brides.
Ací jeuen els frens, allà hi ha el carro
enfora de les vares, aquí els radis
de les trencades rodes:
arreu són escampades les despulles
del carro fet a miques.
Mes, Faetó, abrandant-li els cabells roços

el foc, tomba's de cap, i per els aires
llarg temps l'arrocegaren.
Com algú colp del cel serè l'estrella,
(encara que no caigui),
podé aparèixer que va caure:
el gran riu Pó el va rebre, lluny de patria,
en terres forasteres, netejant-li
sa escumejanta boca.
Les Nàides d'Hesperia donen túmbol
a les carns, qui pel foc del llamp fumegen,
i, encara, signen amb un vers la roca:
«Aquí hi ha Faetó, l'auriga
de l'ancestral carroça;
que si no va saber menar-la,
mori, però, dut de sa magna audacia».

DE LES CANÇONS D'ABRIL I DE NOVEMBRE

I

El que estima una dona, és com aquell
que tomba en la negror d'una dreuera,
però guaita de sopte el llum vermell
de la dolça masia que l'espera.
No hi ha sotrac, ni angunia, ni verí
que li mantingui l'ànima enfonsada
si pot al cap d'avall del seu camí
adormir-se en el cor de l'estimada.
Ai, no tinc jo la pau del vianant!
Una ventada grisa m'estabella;
no puc havê en la fosca vacil·lant
ni un gresol ni el lluir d'una clivella.
L'amor sempre se'm torna esquerp i breu;
per mi sols l'ombra i el fondal amaga,
i només m'aconorta dintre meu
una mica de llum que se m'apaga.

II

Les migdiades que s'acluca el sol,
i les gotes rellisquen dins la fulla,
i cada clot se torna un bassiol
on s'hi miren la menta i la cabrulla.
Quan l'aigua salta i balla pel camí,
i gem enterbolida la muntanya,
aleshores voldria aprop de mi
l'amor asserenat d'una companya.
Estariem quiets: ni dol ni embrull

vindria a capficar la calma nostra;
jo llegiria un llibre, al tombâ el full,
per un moment li esguardaria el rostre.
Fóra encerclada d'aire com d'un vel,
la mirada a l'atzar, la boca muda,
daurada com el boll i com la mel;
un gessamí dins de la mà menuda.
Això és mon pensament, si per l'espai
tomba la pluja pàlida i lleugera;
això tan dolç que no ha de venir mai
i cada dia l'ànima ho espera.

III

A una nova amiga

Avui només de nostra coneixença,
tinc el cor fresc com el celler del mas,
i tota la meva ànima s'agença
d'haver-te dut recolzadeta al braç.
La tarda m'ha sigut traidora i breu,
mes la llum era viva;
dins de l'ordi pregava el prega-deu,
a la figuera s'ha aturat la griva.
I jo sentia una molt gran paor,
de veure els ulls que feies, i la cara...
Ai fina palidesa del amor
que no se sab si ha d'esse amor encara!

JOSEP MARÍA DE SAGARRA.

Istiu MCMXV.

CATALUNYA D'AVANT LA GUERRA EUROPEA

QUESTIONARI:

- I.—Creu que els principis nacionalistes, que són el fonament doctrinal del catalanisme, tenen una participació en la lluita?
- II.—Pensa que el desenllaç de la guerra influirà en el moviment nacionalista de Catalunya i en les possibilitats del seu triomf?
- III.—Quina posició opina que ha d'adoptar Catalunya davant la guerra europea?
- IV.—Quines lliçons considera que ha de treure Catalunya dels esdeveniments actuals?

M. ALCÁNTARA I GUSART.

I. Un cas de nacionalisme—l'atentat de Sarajevo—fou el motiu ocasional que concità la guerra present. Un cas de nacionalisme—l'Alsàcia—Lorena—era el fulminant tothora encès, tothora menaçador, prompte a abrandar els patriotismes delirants de la Nació Francesa i de l'Imperi Alemany, en un afollat anhel de reparació per una part i de cobdícia política per l'altra. Un cas de nacionalisme—la violació de l'independència belga—fou el que, en començar la guerra, decantà les simpaties vacil·lants dels homes liberals del món que no havien formulat el llur juí davant del tràgic conflicte, a favor de les nacions intel·ligenciades. Ben prompte la defensa, interessada o no, però real i efectiva, dels principis nacionalistes fou l'arma més eficaç que elles alcançaren en contra dels imperis centrals, i àdhuc aquells problemes nacionalistes que afectaven a l'integritat del propi territori, foren, com hem vist amb la qüestió polono-russa, per elles mateixes acceptades. És el nacionalisme un factor importantíssim que intervé en la guerra present, i no perquè hi hagi estat aportat voluntàriament per cap de les potències en lluita, sinó perquè ell constitueix ja una valor activa en la vida del món, amb un avenir potent i cert, i les nacions que, per posseir un organisme de govern accessible a tots els corrents ideològics que commouen l'humanitat, se'n són adonades, han sabigut aprofitar-lo, incorporant la seva potencialitat renovadora al contigut espiritual que presenten al món, com a tresor defensat pels llurs exèrcits.

II. El triomf, de les nacions que s'han proclamat defensores dels principis nacionalistes, fóra d'esperar que portaria una gran deù de vitalitat a les qüestions nacionalistes d'Europa actualment irresoltes, i algunes d'elles les encaminaria per la ruta d'una prompta i definitiva consagració. Però aquesta eficàcia fóra únicament per a aquells pobles que ja abans de la guerra haguessin conseguit intensificar la poixança del llur nacionalisme fins a donar-li una valor internacional. Els pobles que, com Catalunya, no han assolida encara aquesta categoria, degut a manca d'enrobustiment del llur ésser, tot just gonflat per les primeres fortituts d'una vitalitat nacional adolescent, no rebràn del resultat de la pre-

sent lluita altre reconfort que l'esperança d'una victòria, en que llunyana, certa.

III. Aquets pobles, com Catalunya, no poden atrevir-se a pendre una resolta actitud de rebel·lió activa dintre l'Estat que'ls governa; i no poden atrevir-s'hi, precisament per manca d'aquella coherència nacional que havem al·ludida i que només existeix en els que, constituint encara una minoria, som els servidors del pur pensament de la Nació. La llur acció, però incòmpresa, s'ofegaria en un estèril sacrifici. Per això, Catalunya, davant l'actual guerra, malgrat vegi que en ella i a la banda de les nacions intel·ligenciades s'hi defensen principis que són garantia i essència del seu futur i lliure existir, no pot mobilitzar a favor d'aquests exèrcits altres forces que les de la seva freturosa simpatia.

IV. Aquesta convicció de la seva impossibilitat d'influir actualment en el curs de la vida que regeix la terra, deù alligonar Catalunya amb les ensenyances d'una severa experiència. Els pobles no reben els impulsos dels corrents lliberadors que fan avençar el món, sinó únicament quan en el viure mundial han conseguit afermar-hi la llur personalitat; i per això és únicament precís que aquesta personalitat existeixi amb plenitud. El cas de l'actual impotència de Catalunya és igual en existència, però més desesperador en realitat, per a l'Estat espanyol que mai dintre els seus procediments tradicionals, conseguirà fondre en un comú pensament espanyol les aspiracions de les diverses nacionalitats que integren la península. La feblesa de Catalunya és la d'un adolescent, gairebé infant, encara; la de l'Estat espanyol és l'invalidesa del decrepit. Catalunya, doncs, deù laborar per a enfortir les seves activitats internes; fer forts els seus organismes; capacitar i fer fort el poble per a intervenir-los i infondre'ls la seva vitalitat fecunda. Per això cal afavorir les lluites nacionals llibertadores que són fermaça d'una més eficaç i desfogada acció popular i democràtica. Quan el poble es senti incorporat als organismes que a Catalunya despleguen funció d'Estat, el poble serà patriota perquè surtirà la Nació en la seva vida i ell nacionalitzarà les activitats que no han sabigut catalanitzar les classes avui directores. I aleshores el triomf de Catalunya, el consagrament davant del món de la Nació Catalana, no haurà d'esperar si no el motiu ocasional que amb una petita commoció el determini.

I. Un dels aspectes més vius de l'actual tragedia d'Europa és, indubtablement, apart l'econòmic, l'aspecte nacionalista, el problema de les petites nacionalitats oprimides.

Recordém no més els casos de Serbia, Bèlgica, Polònia, Finlàndia, Alsàcia i Lorena.

La gran guerra d'avui és un criminal atentat contra la vida lliure dels petits pobles.

Austria, oposant les seves armes a la llibertat de Serbia; Alemanya, anul·lant bàrbarament—amb el foc dels canons, destruint els temples de la Cultura, de l'Art i de la Religió, deixant esbravar el salvatge instint dels soldats dels seus exèrcits davant les dones indefenses—la independència de Bèlgica, ho demostren.

El cas de la noble i valerosa Bèlgica és gloriós i exemplar.

Bèlgica s'ha oposat amb totes les seves forces, amb tota la dignitat de poble lliure, a perdre la seva sobe­rania nacional deixant pas a la invasió dels exèrcits germànics.

I Bèlgica ha sigut vensuda, heròica i gloriósament vensuda; però continua essent ella mateixa.

Bèlgica devastada, invadida per la força, plena de misèria i de dolor, afirma enèrgicament, heroicament, la seva personalitat nacional, que ha de resurgir, triomfanta, demà.

La sang vessada en els camps de batalla pels fills de les petites nacionalitats avui en lluita, és, potser, la sang del sacrifici que ha de redimir demà a tots els petits pobles de la terra.

*
*
*

II. El desenllaç de la guerra no pot influir per a res en el moviment nacionalista de Catalunya i en la seva lliberació.

Catalunya, dissortadament, no posseïx encara, i està lluny de posseir-la, una vera consciència nacional.

Hi ha molta feina a fer en el sentit de recatalanitzar el nostre poble. Encara que tots els fills del territori que avui es designa a Catalunya tinguéssim plena consciència del valor nacional de la nostra pàtria, resten per redimir les terres de València i del Rosselló i les illes de Mallorca que, reintegrades a la causa de Catalunya per la voluntat dels seus fills, han de reconstituir la Nacionalitat Catalana.

El desenllaç de la guerra solament podria influir en la lliberació de Catalunya, si a tota la gran Catalunya, la peninsular, la insular i la transpirenaica, hi existís una vera consciència nacional catalana.

III. Catalunya deu pronunciar-se a favor de la causa dels aliats.

Els catalans no podem oblidar que'ls nostres germans de l'altra banda dels Pirineus combaten al costat dels exèrcits de la França i lluiten per la Llibertat, pel Dret i per la Justícia.

Fixem-nos amb el cas dolorós de Polònia.

La desventurada Polònia, la nacionalitat esquar­terada en el segle XVIII per les potències unitàries de Prússia,

Austria i Rússia, avui, amb motiu de la lluita que sostenen les tropes austriàques i prussianes en contra de l'exèrcit rus, s'ha vist obligada a donar fills a cada un dels respectius exèrcits i es troba en el crudel i monstruós cas de veure com en el camp de batalla s'escometen en lluita sagnant i fratricida, per unes patries que no són la seva, polonesos contra polonesos.

Pensém també que fora horrible que'ls catalans de Catalunya, de València i de Mallorca, per manament del Estat dominador ens trobéssim avui en lluita amb els nostres germans del Rosselló.

Pensém que fora més monstruós encara, que'l dia de demà, per la voluntat de les grans potències absorbents, les Balears fossin tributaries d'un altre Estat; i en una guerra arbitrària ens trobéssim, com ara es troben els fills de la desventurada Polònia, front a front, d'una banda, catalans i valencians, de l'altra, mallorquins i rossellonesos de un'altra, acometem-nos amb furia i vessant esterilment la sang germana per unes patries que no serien la nostra.

Catalunya, en aquets moments trascendentals de la història d'Europa, deu pronunciar-se a favor de la causa dels aliats, per la qual lluiten els nostres germans del Rosselló, i que és la causa de la Llibertat, de la Justícia i del Dret de les nacionalitats.

IV. La lliçó que Catalunya ha de treure de la guerra és aquesta: nacionalitzar-se en tots els ordres de la vida. Ço és: ésser ella mateixa; i enfortir-se i organitzar-se interiorment, per a no haver de menester l'ajuda de ningú.

Per a completar-se en aquest sentit d'una manera amplíssima i ferma, cal conquerir per a la causa de la renacionalització de Catalunya les terres de València, de Mallorca i del Rosselló.

Reconstituïda la Nacionalitat Catalana i enfortida amb les diverses fonts de riquesa que aportarien els seus territoris, llavors podria reintegrar-se al món com un valor efectiu i tenir un lloc i dir la seva paraula en el concert de les nacions.

Hem d'afirmar el dret a la vida lliure de la nostra Pàtria; però abans hem de reconstituir-la, hem de reintegrar-li totes les terres que per dret li pertanyen.

El pancatalanisme començat amb la parla i amb la literatura, s'ha de portar a cap en tots els ordres de nostra civilització nacional.

S'ha de confiar sols en el propi esforç. No hi ha que fiar-se de les promeses dels grans Estats. Actualment els casos de Polònia, Finlàndia, l'Alsàcia i la Lorena en són bon exemple. Els grans Estats no lluiten per llibertar-les, sinó per posseir-les.

Les modernes corrents polítiques no han de tendir a la anul·lació de les petites nacionalitats, sinó pel contrari, a la destrucció dels grans Estats uniformistes, l'ambició dels quals, vinculada en la força, pertorbarà eternament el món.

El triomf de les petites nacionalitats i el respecte a d'elles, asseguraran la pau de l'univers.

Catalunya, mare nostra, ha de tornar a ésser lliure i forta i gran, com en altres temps; i ho serà per la voluntat dels fills de totes les terres de llengua catalana.

I. Es innegable que'ls principis nacionalistes tenen una participació en la lluita. El fet inicial de la guerra pot gairebé dir-se que ha sigut un conflicte concret nacionalista, de la Serbia contra l'imperialisme austriac. Però a més considerem impossible una guerra que no porta en lluita grans corrents ideològiques. Aquesta guerra ha sigut moguda especialment per finalitats econòmiques, però aquestes finalitats per si soles no determinarien, no podrien determinar una guerra. Hi ha per mitg una qüestió de races, en quan elles han format una estructura social en tal o qual sentit ideològic i per tant resulten en desavinensa. Es molt possible que essencialment la finalitat econòmica causés la lluita, però immediatament el mateix capitalisme tingués interès en remarcar aquells interesos espirituals que en definitiva han fet factible la guerra i aquesta ha contribuït a marcar i senyalar.

Es clar que la pugna de certes nacionalitats—Polonia la més vistosa—amb tot i existir abans de la guerra no la determinaren. Lo que hi ha, és, que un cop plantejada, és converteixen en elements de gran valú, i es inútil desprecials.

II. No pot influir el desenllaç de la guerra en el moviment nacionalista de Catalunya per la simple raó de que Catalunya tot just està en el començ del moviment nacionalista. Que fos supeditada a un altra Estat això no significaria gran cosa, si possible es. Perque els altres Estats representen poc més o menys lo que representa l'espanyol. Son Estats de força, organitzacions de poder. La possibilitat del triomf al menys deu estar potencialment en nosaltres, perquè un fet ocasional converteixi la possibilitat, en actual, en fet visible.

III. Catalunya davant la guerra europea deuria pensar en sí mateixa i amb els grups en lluita i veuria, primer; que té afinitats per raó de raça—estructura social amb els aliats—Anglaterra sobretot—i això importa mes simpaties; segon, veuria que Alemanya té una significació que forçosament cal tenir en compte. La forma que s'ha donat, de democràcia, i llibertat respecte als aliats, es perfectament conciliable amb l'altra, disciplina, tecnicisme, d'Alemanya. Probablement l'avenç humà ve determinat per aquesta conciliació perfectament possible, necessaria, ategim sempre basada en la major democràcia possible intensitat de cultura en tot el poble. Ens pertocaria admirar, la democràcia, l'esperit cívic, la política de respecte a les realitats, d'Anglaterra; el manteniment del servei voluntari en tot temps com un mitjà per acabar les guerres. Perque Catalunya, ha de sentir abans que tot un odi a la guerra, sempre brutal, sempre sanguinaria, perquè és injusta oprobi a la civilització.

No cal pregonar lo lamentable que és l'actitut d'aquells que no més veuen excelencies en Alemanya i no més defectes als aliats o a l'inversa. Es aquesta una actitut que causa grans perjudicis a l'educació del ciutadà, i deu extirpar-se com si es tractés d'una epidemia. Cal pensar en lo que significa aquella posició, de passional i exaltada recriminació per certs actes de guerra, mentres admira i s'explia, o més ben dit, no s'afligeix, amb les bata-

lles formidables de cada día, que son horridament salvatges.

IV. De resultes de la guerra, Catalunya, deu afeanyar-se encara més, a intensificar el seu anhel nacionalista, perque, amb la guerra ha vist, que en el món encara hi romanía arraulida. No volém, ni podém admetre la possibilitat d'un altra guerra, per mig de la qual, Catalunya ja nacionalitzada, hi pogués assolir el triomf, que amb l'actual és inútil cercar.

MIQUEL VIDAL I GUARDIOLA.

I i II. Participació i influencia passives, si; actives, en general, no. Els principis nacionalistes deurán ésser sotmesos a una radical revisió si no's vol que perdin tota llur influencia com a factor polític-social. En molts països el nacionalisme ja era poc més que una forma de materialisme polític que's fixava massa en les varietats geogràfiques-filològiques tot el més en les psicològiques que distingeixen uns pobles dels altres. I com que aquesta guerra, quan més s'allarga, més va resultant una guerra d'esperits, és a dir, de sistemes, el nacionalisme a què em refereixo quedava situat en un pla molt inferior a aquell en què tenen lloc les més fortes batalles.

Per culpa de son materialisme el nacionalisme de la major part dels nacionalistes havia adquirit dos grans defectes: una pretensió d'exclusivitat com a principi de organització política i un menyspreu d'altres ideals que dirigeixen el progrés de la societat. Volia mantenir la rigidesa de la fórmula «Una Nació, un Estat» en temps en què, apart de les nombroses dificultats d'ordre econòmic i fins, d'ordre espiritual, el concepte «Nació» va perdent gran part de la precisió que tenia quan la vida intensa de relació entre'ls pobles cultes no havia encara consagrat el concepte «Humanitat.» Per altra part, al costat del fet històric de la Nacionalitat, semblava no voler reconèixer l'importància d'altres formes i d'altres principis de cooperació que constitueixen preciosos i insubstituïbles instruments de la vida col·lectiva espiritual i material, i es rebel·lava, sobretot, contra'l desenrotllament lògic de l'idea de l'Estat i contra l'aplicació lògica del Principi del Socialisme.

El Nacionalisme s'anava reduint a un problema de forma, a una doctrina que veia créixer les contradiccions en son interior i, el que és pitjor, les contradiccions amb les realitats a què volia aplicar-se i amb l'actuació dels nacionalistes més preclars. Sols així es pot comprendre que al parlar de l'actual guerra i referint-se a la barreja de nacionalitats que formen l'Imperi austriac se parli de una Bohemia oprimida i d'una Polonia esclavitzada, essent així que polonesos i bohemis formen part de les colles governamentals i que a Bohemia l'alemany és molt sovint el perseguit; a la Polonia austriaca el pagès ruteni l'inicuaument explotat pel senyor polonès. Sols així es pot comprendre que'ls puritans dins la teoria nacionalista donguin a Bèlgica honors de Nació quan és un Estat de construcció artificial, barreja de nacions, cosa que no i ha impedit donar en algunes materies, no en totes, exemples molt bonics d'actuació de la idea de l'Estat.

Però les mateixes raons que'm fan creure que'l Nacionalisme s'havia desviat massa de la Política moderna per a poder influir decisivament en l'actual lluita (advertint que'l meu alt concepte del ver nacionalisme m'impedeix confondre'l amb les que piadosament podríem anomenar entremeliadures serbies), aquestes mateixes raons em porten al convenciment que'l Nacionalisme, per instint de defensa, es renovarà a conseqüència de

l'actual guerra, desmaterialitzant-se. En primer terme el concepte del Bé i del Mal obtindrà el reconeixement de la primacia en la qualificació dels actes socials que havia anat perdent per culpa de tots, potser també dels nacionalistes; ni l'ADJECTIU «català» continuarà essent excusa suficient per a tota mena d'inferioritats i d'ineptituds, ni l'ADJECTIU «foraster» serà sinònim de dolent, amb tot el qual hi guanyarà la bona doctrina nacionalista i, sobretot, l'esperit de la Nació. En segon lloc, apendrà el Nacionalisme a veure en l'Estat el complement *natural* de l'home i de la Nació, i, per tant, s'arrelarà entre nostres conciutadans el respecte que tant els manca envers l'ORGANITZACIÓ que és el més purament espiritual de tots els principis polítics.

III i IV. És més fàcil dir i demostrar quines actituds no deuen ésser adoptades. Ha succeït amb la guerra el que massa sovint succeeix en la política interior de nostre país. Primer fem els disbarats moguts per les passions pels interessos, per la ignorància; després, el nostre instint de comoditat, la nostre peresa intel·lectual ens diuen que molt més senzill que esforçar-nos en corregir els disbarats i llurs conseqüències, és formar-nos una concepció del món i de les coses que serveixi no solament de justificació aparent a nostres faltes i omissions, sinó que les glorifiqui com a virtuts.

Comencem per tenir en nostra terra més *antis* que *pros*. Dels qui es diuen enemics de França no n'haig de parlar. A llurs imprecacions jo sols podria oposar-hi el respecte que he après a Alemanya tractant amb el poble, amb el món oficial, amb els homes de lletres, amb els militars, respecte que no han perdut ni volen perdre ni perdràn els alemanys per llarga que sigui la guerra. Quan veig que en la premsa i en la caricatura, en el llibre i en el miting, els pobles qui lluiten contra Alemanya i —el que és molt pitjor— estimats conciutadans meus, s'entreguen a excessos de llenguatge arribant a procacitats que algú il·luminat qualifica de manifestacions sublimes de la gràcia i de la vivor del esperit llatí i que l'Historia llatina qualificarà d'una altra manera, jo no puc oblidar que a França s'estudiava molt la Vida i la Ciència alemanyes, però que, sens dubte, a Alemanya s'estudiava més, segurament amb molt major afecte, i —¿per què no dirho?— amb més intensitat i eficàcia, la Vida i la Ciència franceses. Els qui volen fonamentar llur francofobisme en un pretès amor a Alemanya, aprenguin aquesta lliçó i esmenin-se.

Dels qui es diuen enemics d'Alemanya no'n puc parlar. Hi tinc entre ells molts cars amics i el germanofobisme intel·lectual espanyol és un capítol de psicologia social tan temptador que al tractar-ne, sempre hauria de témer que'ls amics prenguessin per manca de caritat i de modestia ço que sols seria constatació d'indubtables errors de coneixement i de lamentables flaqueses de voluntat.

No generalitzo ni nego ni discuteixo les excepcions. Però, jo conec qui desitja la derrota d'Alemanya perquè ha sentit a dir, —molt vagament per cert— que allí s'estudia i es resolve els problemes, no per capritxo ni per raons externes, sinó per raons derivades de l'entranya dels mateixos problemes. Jo conec qui es diu enemic d'Alemanya perquè ha sentit a dir que la Vida Social i, sobretot, la Política i l'Administració se prenen molt seriosament. Jo en conec molts que odien en Alemanya l'esperit d'Organització, enemic, segons ells, del lliure desenrotllament de la Personalitat, quan precisament n'és la seva forma més perfecta mentre que'l contrari (oh, mai prou ponde-

rada Improvisació lloydgeorgiana i churchilliana!) és el reconeixement palès de l'esclavitud de l'Home respecte de les Circumstàncies que l'envolten.

Alemanya és odiada per les seves més preclares virtuts. Jo comprenc aquesta aversió tan generalitzada entre nosaltres contra l'esperit d'organització. Perquè organització no vol dir res més que: «estudiar els problemes a temps, veure com l'Home ha d'influir les forces de la Natura i els seus propis instints i conveniències per a provocar un estat de coses favorable a la resolució de aquells problemes, i sacrificar a aquesta actuació totes les passions i interessos particulars.» L'aversió tan generalitzada en el nostre país contra tota pràctica dels principis d'organització s'explica fàcilment per la nostre peresa el nostre egoïsme i la nostra manca d'ètica col·lectiva; però per tristement natural que sigui l'aversió no l'hem pas d'enlairar a la categoria de programa de renovació de nostre poble i, menys encara, a la d'ideal suprem de una raça nobilíssima.

Quant a la lluita d'Anglaterra i Alemanya no és una lluita d'esperits, ni tant sols de races. És la lluita del capital amb el treball, del rendista amb l'industrial, dels interessos creats amb el no—conformisme revolucionari, del qui té montada una fàbrica amb telers vells, ja amortitzats amb el qui sab produir millor i a més baix cost amb talers nous. Si m'apuren molt diré que és la lluita entre una decadència materialista vestida de fina diplomàcia amb una infantil espontaneïtat o sigui puresa d'esperit que cerca sa salvació en una aplicació quasi brutal de la Lògica i la Ètica. El que ha de fer grans els pobles, que no ho són és: el treball, el no—conformisme revolucionari, l'aplicació ràpida de tot progrés econòmic-social, especialment, de tot nou procediment de producció, i sobretot, la puresa d'esperit, és a dir, el respecte a la Lògica i a la Ètica, sempre i més que mai en els moments en què els qui s'anomenen pràctics consideren necessari prescindir-ne. No oblidin els nostres socialistes que, si vingués una hegemonia germànica seria la més sòlida que la Historia ha conegut. Cap, com ella, s'hauria apoiat tan exclusivament en les engunies del propi treball.

Resumint: La nostra actitud ha d'ésser: Respecte, Modestia, Estudi, Treball. Respecte al conegut i, sobretot, al desconegut. Modestia, pensant en la absoluta ineptitud del nostre poble per a tota funció col·lectiva. Estudi atent fins d'allò que'ns sembli més inútil, perquè sempre pot contenir un valor humà. Treball, perquè no és tancant els ulls, insultant a tothom i tractant a n'els altres de pobres i dolents com nosaltres ens farem rics i bons.

Si adoptem aquesta actitud podem treure del actual conflicte molt belles lliçons:

Que l'Improvisació és la caricatura de l'Organització, costa moltes més energies que aquesta i té un rendiment útil molt més petit. Que si Cultura és lliberació de l'Esperit, el nivell de Cultura d'un poble sols pot sostenir-se i millorar-se, extremant la divisió social del treball i l'especialització de la Personalitat sostingudes una i altra per l'actuació constant del Ideal de la Comunitat. Que és molt més noble el sacrifici de passions i interessos fet a temps, quan l'organització l'imposa que'l fet en el moment de perill perquè llavors el sacrifici és ja tacat de egoïsme. Que l'instint d'actuació i d'expansió dels Homes i dels Pobles és més respectable que l'ambició de poder i tots dos, més nobles que l'enveja.

LLETRES

JOAN LLUÍS VIVES. *Diàlechs*. Traducció catalana ara per primera volta estampada, precedida d'un breu comentari sobre l'autor i'l llibre, per J. PIN Y SOLER. Barcelona, S. Babra, 1915.

Etiamne asini sunt gramatici?—Quid mirum, quum et gramatici sint asini.
VIVES, *Colloquia*, XIII.

Molts i molts d'hòmens hi ha, fins i tot en un país com Espanya, que's creuen mereixen i reben sovint el títol d'*humanistes*. I, no obstant, l'*humanisme* és una ben altra cosa. Són llunyans els dies en què Lulu Gel·lius definia l'estudi de les humanitats com «*institutio in bonas artes*.»

Si les paraules temps a través, muden la llur forma externa—i això dona origen a nous llenguatges,—també transformen, i amb més intensitat potser, la llur significació. Dificil és en la paraula francesa *août* (fonèticament *û*) reconèixer-hi la llatina *augustum*; però més ho és encara, en el significat actual de *sympatia*, per exemple, descobrir-hi l'antic de *sympathia*, conmisericòrdia. Hi ha paraules que passen a plànols paral·lels, com aquesta; n'hi ha que degeneren, com *recreare*; n'hi ha, la majoria, que s'ennobleixen. Així esdevé amb la paraula *humanista*. Avui aquest mot ens suscita netament la idea superlativa d'un «coneixedor i desvetllador de l'home,»—del que és essencial i específic de l'home: el cap i el cor, l'enteniment i la passió. Però com que en aquell orde s'identifica el conèixer amb l'ésser, el subjecte amb l'objecte; no serà humanista qui no sigui savi i apassionat. Apassionat, no importa de què: místic, orgullós, enamorat, polític... el que vulgueu; savi, en el cor humà i en qualsevol disciplina, mentre tingui una visió sintètica de totes les ciències, i totes faci girar a l'entorn, com de llur centres de l'home. Així, doncs, l'antiga «*institutio in bonas artes*» ens ha anat evolucionant vers una «*divinorum atque humanorum verum notitio*.»

L'especialització que ara patim—mal necessari de la ciència i de la vida moderna, contra la qual fora inútil pernebar—és un medi inadequat per a l'*humanisme*, que de fet ja no existeix. Ni és títol suficient per merèixer el nom d'*humanista* l'entendre; traduir els clàssics grecollatins—és a dir, ésser llatí o hel·lenista,—ni tampoc ho és, molt menys encara, l'agarrbellar aquell cúmul d'inútils coneixences que s'anomena *erudició*. L'erudit és a l'*humanista* tant com el tenedor de llibres és al matemàtic. Foren els humanistes la fruita saonada que produí el Renaixement a l'arribar sa màxima plenitud, en el segle XVI.

Catalunya no romangué apart, sinó que fou capdecantera, en el moviment docissista mig-èval. Desvetllada en ella la idea de l'antigüitat mitjançant la producció estrangera—primer la francesa i després la italiana—de

subjecte greco-romà, no tarda en aficionar-se als models clàssicollatins, els recerca frisoza per tots els mercats de llibres i comença una època assedegada d'erudició clàssica que's sintetitza en el regnat de Joà I. Segueix a aquest període, que'n podríem dir *passiu*, un altre d'*actiu*, en què d'una banda es multipliquen les traduccions i d'altra es produeixen ja obres originals de marcada orientació clàssica. Els autors llatins—Sèneca i Ovidi especialment—imperen cada vegada més demunt de la literatura catalana del quatrecent. Però el mal tot pesa sobre Catalunya, i la glaçada malmet una florida tant esperançadora. Als grans classicistes Antoni Canals, Bernat Metge, Roiç de Corella, Francesc Alegre, Jaume Ripoll... no'ls succeïx, entre una turba d'*humanistes* secundaris—Joà Margarit, Jaume Pau, Jeroni Pau...—més que un sol prestigi de l'*humanisme* europeu, si bé de primera força: Joà Lluís Vives. Però Lluís Vives (1492-1540), fervent devot de València, sa ciutat nadiua, i també, sembla innegable, de la materna llengua, era espanyolitzat del tot. I no és estrany: contemporani del gran emperador Carles V, vivia aquella època enlluernadora de la història castellana, de l'hegemonia a Europa i de les conquestes a Amèrica.

La més modesta en sos designis, no hi ha dubte—*puericiae rudimenta adjurare*—de totes les obres d'En Lluís Vives és la dels *Colloquia* (1539), que era el senyor Pin i Soler ha dut per primera volta en llenguatge català, tot acompanyant-la amb una notícia biogràfica. Descobrint la vida del més il·lustre valencià—enllaçada amb l'història d'un període que tant a fons coneix—el senyor Pin i Soler ens fa assistir als breus triomfs i a les llargues amargors d'En Vives, a les dificultats que'l seu caràcter li oposava per subvenir a la subsistència familiar, en un temps que l'adulació dels grans era ampleament recompensada. Presenciem totes les inquietuts i contradiccions de la vida d'aquell home excel·lent i catòlic exemplaríssim, que assolint un lloc dels més assenyalats en el moviment intel·lectual del segle XVI, fou potser l'únic d'entre aquells humanistes—pagans o reformadors els uns, paròssits els altres—que conservà íntegra la seva fe qui mantingué el seu honor sense cap toca de baixesa.

El gran humanista, atessorat a les *permaenae utilitates* que de la llengua llatina es deriven, desitja facilitar als nois el seu estudi, i ho fa—avençant-se amb això, com amb tantes d'altres coses, a la pedagogia moderna—escrivint uns *Diàlegs*, riquíssims de lèxic a l'ensem que de construcció planera. És clar, però, que l'obra d'un preclar enteniment com Lluís Vives no hauria d'ésser pas una anticipació cincentista del mètode Ollendorff. *Ece ungue, leonem*. En una serie de XXV *diàlegs* desenrotlla als nostres ulls tota la vida escolàstica i familiar dels nois i dels jòvens de son temps, subratelant-ne tant els defectes com les virtuts; llençant devegades una frase irònica contra les costums públiques, la pedanteria dels mestres o la ignorància dels nobles;

ens presenta sos amics i ell mateix; ens acompanya pels carrers de València i els de Bruges, «sa segona patria»; i ens ofereix en total, perquè el meditem, un «còdic de educació de l'adolescència» amb una base de moral fermíssima.

Pel qui es senti inclinat a buscar l'home encara més que'l *pensador*, els *Diàlegs* d'En Lluís Vives tenen una importància excepcional. A través d'ells coneixem el judici en què el gran humanista tenia els autors de les obres que omplien les biblioteques; els menjars i les begudes que eren del seu grat; els jocs de naips i de pilota que sabia; són concepte de la gent de diferents terres; ses preferències en el vestir... i tants i tants detalls de la vida diària—casolana o acadèmica—que'ns permeten imaginar-lo a tot hora en sa residència de Bruges o de Lovaina.

De la traducció del Sr. Pin i Soler, què en diem? Que és digna d'ell i digna dels *Diàlegs*. Petites inexactituds que perfilant molt, podríem asenyalar-s'hi, i d'en tant en tant certs castellanismes i paraules insòlites, no demereixen el valor total de l'obra. Fan mal d'ulls, en canvi—i dic mal d'ulls per ésser un defecte purament extern—les inconseqüències gràfiques i els errors en l'adaptació de noms propis llatins. Defectes minúsculs és tan cert,—en altres obres ni caldria assenyalar-los,—però que desdiuen, en un escriptor com el Sr. Pin, del terme que la seva cultura i la seva distinció li imposan.

Els *Diàlegs* d'en Lluís Vives formen part d'una Biblioteca d'Humanistes—*humanistes* en el sentit més precís i noble de la paraula amb què el Sr. Pin i Soler enriqueix la patria literatura. Ha traduït fins ara, precedint als *Diàlegs*, l'*Elogi de la follia*, els *elogis familiars* i el *de civilitat juvenil* de Desideri Erasme, i la *Utopia* de Tomàs More; anuncia, en preparació, el *Príncep* de Nicolau Machiavelli... Que Deu li dongui al senyor Pin bona vida llarguissima i una activitat incansable, per a complir tots els seus projectes! I si, anys a venir, bon nombre d'escriptors catalans s'orienten—damunt d'una base de solidíssima cultura i dintre d'una forma impecable—vers les grans qüestions humanes, qüestions del dia i qüestions de sempre, com la humanitat materia que puguin dir amb orgull: els deixebles dels Mestres que jo he portat de Catalunya.

L. NICOLAU D'OLWER

POEMES DE NEGUIT, d'En Joaquim Folguera.

Aquest llibre, el primer d'En Joaquim Folguera, és en les seves parts diferents un vell exemple d'unitat lírica. No són per les veus vingudes de bandes allunyades i disperses en el vent de l'imaginació, les que s'han tornat paraules en aquests versos. Són més aviat eixides totes elles en un mateix sentit, en un doll únic, com responent a una cristiana necessitat espiritual que mou sempre pel mateix desig. Llibre de poesia lírica, «Poemes de neguit» diu quines són les coses que en l'ànima del poeta tenen sò i color per esdevenir imatges, quines són les que hi

troben resonança i les que hi desvetllen aquelles frissances, de primer boirinoses, que's van aclarint fins a ésser consciència de sí mateix i coneixença del que fóra de sí mateix és encara una perllongació de la propia natura. Desseguida ens sobta en aquest poeta la via que senyala el procés de la seva inspiració, de dins cap en fora, quan en el moment d'ara són més els poetes qui marquen la contraria residència, de fora cap endins. Així no pot ésser En Folguera un descriptor líric, sinó un forjador de la visió propia; ofereix a sos ulls l'espectacle imaginat. En el primer poema «Pel temps de les taronges, al hort,» no veu el que un altre veuria en l'aigua,

«Demunt del mar
hi ha una escampadiça de taronges,
i un ritme misteriós les fa dançar
demunt les ones flonges.»

Aquesta imatge no és nascuda d'un caprici imaginatiu; és posada perquè el poeta suposa com les mirades d'un infant vaguen

«a l'entorn de les barques reposades
curnells de la fruita de Llevant.»

El copdiciós esguard de l'infant fa que les ones del mar semblin una immensa escampadiça de les taronges que ha vist. Com aquesta, són en bona part les imatges que han brotat d'una cerebració interna, d'un esforç de creació de la natura. Diríem que aquest poeta *arbitra* la natura, la fa a semblança més de la seva voluntat que dels seus sentits. Ja's diu, per això, que el poeta no veu les coses sinó que els infón una realitat nova, a la manera que el pintor no copia el paisatge ni les natures mortes.

«Poemes de neguit» se diuen clarament aquets poemes. Tot esforç de creació produeix una indefinible angunia, que esclata en joia quan l'expressió és resolta. Però és més viva aquesta angunia si el procés de l'inspiració obeeix a cada moment a una necessitat, gairebé físicament dolorosa, de trobar adins una visió que l'adopti i és confongni amb la de fóra. En aquests poemes, la natura és com vida humana i com ella sotmesa a la mateixa llei d'amor i dolor. Aquest sentiment se mostra fermament en el «Cant a la terra eixuta, una de les pàgines unes personals d'En Folguera. Es prou per conèixer el corrent que anima tota la seva lírica:

«Jo no sabria petjar-la debades
sense sentir-me'n àtret com si en ella
fos la sabor i la ardència divina
d'un còs de dona.
Car ella sab, com aquesta, ser vàlida,
folla sovint i després tota lassa
sempre donada a la vida dels flanes que treballen.»

El poeta du als seus dintres la càrrega de les sensacions recollides i de les formes nascudes de la cerebració constant; i li cal obrir una via per on trobin la clara llum del cel i el repòs de les paraules i de les imatges. Una mena de enerció subtil l'obliga a fer-ne substanci a lírica, a guarir el neguit amb la bellesa. Més que les llàgrimes desfoguen les paraules en les hores de dolor. I són també les paraules les que fan més clar el sentit de les

conmocions íntimes. El poeta líric, com En Joaquim Folguera, canta per compendré's mellor a sí mateix, per ordenar les coses imaginades un brollar boirinós i roent. Es el torment de l'expressió, que mai fineix, el que feia esgarrifar l'home salvatge i el que encén en el poeta el desig del cant. Fóra com un doll inacabable la poesia si no sabés el poeta limitar-se i aturar la paraula amb la mesura del rittue. En Folguera, conté la frissança i el neguit amb una savia voluntat de depuració. Del corrent de les imatges sab triar les més armonioses,—la vibració del vers és dominada per ell amb riures justos. En el moment actual de la poesia catalana, s'imposa a tots els poetes nou vinguts la mateixa voluntat. La incurada llibertat de fa deu anys avui ja no fóra possible.

Com tots els poetes la inspiració dels quals és més cere-

bral que espontania, en la poesia d'En Folguera s'hi troba sovint el sol d'una idea que ça i enllà mostra com fa camí en el pensament:

«Humà Jesús! Unicament voldria
sentir la sensació de vostra mort:
el còs lligat arràn la terra impía
i amb un diví raonament al cor.»

En aquest primer llibre d'En Folguera, hi ha un bell pensament i una subtil consciència que treballen i lluiten per «haver la lleu ventura—d'un poc d'amor i un poc de claror pura.» Seguint la via oberta ha d'oferir-nos en la riquesa de les modalitats de la nostra lírica, una obra personal i lluminosa.

ALEXANDRE PLANA.

TEATRE

CRÍTICA

Encara més que corrupció romàntica de les arts, la concreció de forts interessos materials entorn les grans empreses de teatre, de periodisme i edició oposen a la crítica justa, seriosa, tota mena de trabes, quan lliurement vol produir en les fulles públiques.

Així, la bona crítica es reclou no tranquil·la de persecucions encare, en la fortalesa del llibre, o en revistes de combat, se fa suspecte de revolucionaria.

La periodística censura d'art, romàn a mercè del gasetiller aficionat qui amb prosa insípida contribueixi a omplir en el periòdic un recó insignificant; o de l'escriptor vençut per les ambients conveniencies, qui tal volta comença amb braó i promeses d'eficacia i fineix en resignat revister de qui amb l'amargor tal volta de la inutilitat de la seva feina, amb el dolor de treballar en pura pèrdua, uneix en la mateixa cadena d'adjectius incolors, el llibre de l'escriptor il·lustre, amb la mercantil novela pornogràfica; la més alta comedia amb la revista de café-concert o la pel·lícula de la setmana. No parlem de l'inqualificable qui posa tarifa d'elogis o censures.

Pensi's, doncs, la manca de lingüística precisió, que hi ha en nomenar crítics, tots aquests vençuts o indocumentats o vividors de literatura i com, per a ser precisos, altres noms caldría donar-los, en consideració al crític seriós, orgullós de la dignitat de la seva tasca.

Molts, desdenyosos encare, de la inferioritat literaria que's creu inherent al periodisme, consellen al delicat el renunciament a utilitzar-lo. Poc a to amb el moment espiritual es troba qui això sostingui. Arreu, la intervenció és el mot de combat en les noves lluites de la intel·ligencia; i plau al lletrat d'avui, deixant uns moments la pau estudiantosa de la biblioteca, empunyar tota eina de pública eficacia per a influir sobre la vida quotidiana i dirigir-la. Augmenten per jorns els purs servidors dels interesos espirituals; augmenten el convençuts que l'atendre'ls no és cosa tan inútil com se pensaven molts i que l'haver-los descuidat es paga car en la crisi que avui sofreix la civilització europea. Tots els medis són bons per arribar a les victories de l'intel·ligencia i el filòsof i l'home científic no's desdenyen ja, de baixar a la plaça pública. És imminent, doncs la invasió en les actuacions socials dels aptes, dels preparats, dels estudiosos. I aviat es compendrà que per a escriure en un periodíc serà necessari tan meteix saber d'alguna cosa.

Res pot descuidar-se en aquestes lluites; cap activitat

literaria pot considerar-s'hi inferior o desproveïda de social importancia. Inactual serà qui vegi pedanteria en retreure tan altes coses a propòsit de la crítica, de la crítica de teatres; mes concretament, de la nostra. Quan no els materials, altres interessos, no menys equivocadament i nociva, l'hem fet particularment difícil. Sobretot: l'amistat mal compresa, el patriotisme mal comprès, els mal compresos interessos de fracció política; en un mot, la crítica mal compresa. Puix sols serà un crític, sols cabrà la dignitat de dir-se'n al qui depuri la seva labor de tot element estrany a la crítica; com sols pot dir-se home científic qui vetlli per la puresa dels científics procediments.

Sovint, quan entre nosaltres ha volgut una veu sincera, jutjar amb independència una producció, s'ha incorregut en la barroeria de nomenar-lo *reventaire*, en la insidia de titllar-lo de mal patriota.

Nosaltres sabem de qui, ben jovenet, debutà en la nostra crítica teatral periodística, escrivint una curta nota on amb tota sinceritat censurava malaurada producció d'un autor, el talent del qual era el primer en reconèixer; jo sé l'esfereïment que prengué l'endemà el nounat crític en mig la tempesta política que les seves quasi ingenues paraules desencadenaren.

Nosaltres sabem dels entrebancs, les maquinacions visibles (i no precisament per part del públic) que s'han oposat recentment, en una revista popular a una petita revisió del teatre nostre...

Aquesta estretor d'esperit s'ha d'acabar entre nosaltres. Cal que es compregui que els interessos materials d'un periòdic no poden ser posats en perill per una crítica sincera; no creiem que les crítiques dures d'un Clarin a Castella, d'un Ixart aquí, diguessin pecuniaris perjudicis als periòdics que les publicaren; ben al contrari; caldrà convence's que també hi ha entre nosaltres qui posa els interessos espirituals per damunt les pasatgeres conveniencies socials del moment; que més patriota i més digne serà, qui sigui més exigent envers els altres com envers ell mateix, per l'assoliment d'una màxima perfecció. I, en un mot, que l'amistat i el patriotisme i la bona política son coses excel·lents; mes el qui vulgui fer crítica profitosa i ajudar la renovació i perfeccionament de les nostres arts, tindrà de ser, per damunt de tot altre interès, purament i simplement, un crític.

J. FARRAN I MAJORAL.

MÚSICA CATALANA

En certs cenacles literaris de menor quantia, en certes penyes de genis ignorats, en acadèmies de gènere i de raval, damunt fulles volants de ment provinciana, resuscita encara de tant en tant la qüestió de la «òpera nacional», el foment de la qual òpera té de tornar la cultura patria a l'esplendor dels temps passats, segons aquelles autoritzades opinions. Són ben caracteritzats aquelles cenacles, aquelles penyes, aquelles acadèmies, aquells papers; són aquells mateixos caus d'enciclopèdica saviesa on aquella transcendental qüestió alterna sovint amb altres de tan alt interès com la conveniència d'abolir la pena de mort o l'escatir si el català és idioma o dialecte.

Tot sovint també sembla que aquelles veus que clamen per la naixença o l'expansió—segons la mida de llur optimisme—de la òpera nacional, tenen un ressò més imponent i agavellen la representació d'una ànima col·lectiva sedejant d'infinít i amb ansies d'aqueix nèctar dels déus que anomenem «música.»

«Música nacional», «òpera nacional», «òpera catalana», «òpera espanyola»: aquests són els lemes que serveixen de base al tan reclamat ressorgiment.

Ja és mal vell de la gent del nostre temps el considerar com la més alta floració musical aquesta forma híbrida i d'un hipòcrit convencionalisme que és l'oripell del teatre i de la música, i a la qual han donat els fruits més madurs del seu ingeni mants compositors d'un gust mediocre i mants comerciants de l'art musical.

Sobre aquest prejudici de tan pregones arrels pesa encara la preocupació de voler nacionalitzar la música per un vehícol tan desacreditat, deixant de voler comprendre ço que ens dóna com a resultat una visió sobre l'estat musical dels diferents països on la òpera ha estat més cultivada, o sigui, una exacerbació i una mena de consagració de formes viciades amb honors de característiques nacionals.

Se'ns argüirà que al dir òpera no cal referir-se a l'art decadent dels Donizetti i dels Meyerbeer, sinó a aquella forma teatral que assoleix el seu major desenrotllament i la plenitud de la seva eficàcia en el drama musical wagnerià. Però bé caldrà aleshores estudiar si Wagner, tot volent donar normes per crear un conjunt on l'expressió musical i la literària mutualment es completessin en una suprema síntesi artística, ço que va fer és instaurar un teatre nacional o una música nacional. Si cerquem relacions entre l'ànima d'un poble i les seves manifestacions musicals, no podríem deixar d'estudiar-les respecte del qui fou el geni del drama líric modern,—d'aquell que exclouia de les seves obres tot assumpte que no fos de caràcter estrictament humà, i reduïa a la mínima expressió tot element pintoresc, com pot observar-se majorment en ses obres més fortes i més acabades.

Si preniem Wagner com a objecte del nostre estudi, no trobaríem pas que fos ell el més genuí representant de l'ànima germànica, malgrat els seus «Mestres Cantors»—única obra seva amb exaltació de color local i amb vessament d'esperit popular, dins de la humaníssima concepció que la informa;—ans cercariem la flor de la inspiració del geni nacional en els conreadors de gèneres més purs, en un Haydn, un Schubert, un Schumann, i en el mateix Beethoven amb tota la força universal del seu sentiment. I encara si preteniéssim haver trobat en tals autors l'arrel de la música alemanya, pot-ser caldria esmenar-nos, i dir amb més raó, que allí trobàvem l'arrel de la música simfònica, o sia de la única que pot anomenar-se a boca plena «música», això és, comprenent ja en la seva expressió substantiva tot altre terme adjectiu. Puix tot terme adjectiu que es posi al costat de la paraula «música» n'absorbeix part del sentit i li lleva un grau de reialesa.

I tornant al drama wagnerià, qui pot racionalment sostenir que l'element nacional que s'hi pot trobar sigui el seu nervi i la seva força? Sostenir que l'esplendor de la obra wagneriana vingui de les referències que fa un personatge a les lluites de güelfs i gibelins, de la figuració dels cerimonials de la cort d'Enric l'Ocellaire o de les batusses dels artesans de Nuremberg, ni de les filosofies casolanes de Sachs o dels idealismes pedants del cavaller de Stolzing, és firmar el butlletí d'adhesió a aquella ideologia que ens feia trobar sublim la llengua catalana perquè era «aspra i cantelluda com els pics de les nostres muntanyes» o «dolça i manyaga com la remor de la fontanella i les passades del russinyol», segons el temperament o l'humor momentani de l'apologista.

I bé, quan entendrem arribat el moment per on hem de començar o hem començat ja a nacionalitzar-nos musicalment? Serà pel sol fet d'ésser «cantades» les «òperes» en llengua catalana? Serà quan un compositor «de la terra» embadaleixi al públic català amb encertades gloses de temes musicals populars del nord-oest d'Espanya? Serà el senyal previ de l'aubada feliç una pluja de poemes musicals, en la confecció dels quals el compositor no té de fer altra tasca que la de repassar lliçons d'harmonia, i d'on surt tan descansat el poder creador de l'artista com esbravada l'essència que en la musa popular vessaren ànimes tendres de cavallers i porqueiroles? Ens darà potser la tònica de l'art nacional del pervenir un músic inspirant-se en un llibre de costums de bomians exòtics, o qualsevol dels preciosistes altificats pels tocadors de piano, embafats de Chopin, o algú artista carregat de bon humor que es posi a escriure un portfoli musical ibèric amb una tocada per a cada província?

E. VALLÉS

* * *

BELLES ARTS

A PROPÓSIT DE L'EXPOSICIÓ D'ART NOU CATALÀ, DE SABADELL

Quan una nació té vida pròpia i aquesta vida és florent és quan l'inquietut de la construcció i de l'expansió de la cultura es manifesta més palesament. Sembla com si a mida que adquireix la certesa que la poixança rau en ella, adquireixi també la febrilitat del desig que l'empeny vers un més enllà on pugui aixamplar els seus límits i on pugui condormir encara que momentàniament la set que l'abrusa.

Aquesta febrilitat—que no és altra cosa que el fruit d'una detinguda valoració i estudi de tota la gamma formada per les cultures d'altres terres—ha arribat a casa nostra sortosament i no pas ara.

Les ciències i les arts són avui el pa nostre. Catalunya es nodreix essencialment d'això. No és doncs estrany que s'hagi arribat ja a una feconditat cultural que sotmogui amb la seva ala tot el nostre viure.

* * *

La pintura a Catalunya ha tingut èpoques dissortades. I les èpoques aquestes han estat les pervingudes d'un embadaliment vers els fruits de les altres cultures artístiques i essencialment pictòriques. Notí's que diem embadaliment i no admiració, car aquesta última cosa mai ens hauria dut al terreny que comentem. L'admiració vers una cosa duu quasi sempre l'esparonamet per arribar a un més enllà, a un perfeccionament de la cosa que s'admira.

A Catalunya, doncs, aquest embadaliment ha estat manifest. Els nostres pintors, i no precisament els d'ara restaren massa embabiecats davant les teles dels italians i davant les teles dels impressionistes francesos i les dels holandesos. No parlem ja de com ha estat pernicios per als pintors catalans d'ara el contacte massa íntim i perllongat amb els pintors anomenats realistes. Cuitem a dir que bona part de culpa era deguda a aquesta deria de seguir les petjades dels pintors que figuraren en els museus. I així hem vist com l'art ercartronat, per exemple, d'un Chicharro era seguit per una pleiada de pintors.

* * *

Però en mig d'aquestes èpoques dissortades per les que ha passat la pintura catalana, hi ha hagut sortosament alguns que vetllaven, alguns que no's resignaven a seguir els passos donats pels que els havien precedit. Fills de aquells que no's resignaven són avui quasi tots els pintors catalans. Fills d'aquell desvetllament és l'art exuberant den Mir, i la dolça puresa del den Garcia. Fills d'aquell desvetllament són l'atormentament den Galí i l'Aragay, i l'art únic den Nonell i l'art dolorós den Sunyer i l'art irònic i humà dels dibuixos den Nogués, i la poixança de tants d'altres pintors.

* * *

Corriem no obstant un perill. I era que l'ànima catalana—la catalanitat dels pintors—restés ofegada,

en mig de tanta floreixença. Aquet perill, però, avui podem dir que l'hem sortejat. Les influències que s'han assimilats els nostres pintors no han anorreat la seva essencialitat de rassa, sinó que al revés l'han vestida més galanament. I l'art català pot mostrar avui la seva gamma variada, cosa que anys enrera no hauria pogut fer.

L'art pictòric català ha arribat a una exuberància manifesta. Ara doncs és quan cal ja preocupar-nos en començar de fer una eliminació, perquè resti solament ço que és eternal.

* * *

Aquesta eliminació de què parlem hem començat a fer-la ja amb l'escultura. Per ço de resultes d'ella hem caigut en l'oblit una munió de noms, que podem ben estalviar-nos de escriure ara. Però l'art den Casanoves, l'art den Monegal, l'art den Clarà i els inicis d'art que comencen a veure's en algú novença restaran definitivament. I és que l'art veritable, en escultura, ha de començar forçosament en Fidias, i els que parteixin de aquest començament tenen molt de guanyat. Per ço trobem en les escultures den Casanoves, sobretot, i en les den Monegal i en Clarà una dolça evocació dels grecs. Diem evocació i no imitació car ni l'un ni l'altre dels tres que mentem pot dir-se que els imiti, com no sia en posar en les seves obres una guspira d'eternitat.

* * *

Açò hem pensat al veure la Exposició d'Art Nou Català celebrada darrerament a Sabadell; exposició a la qual hi han concorregut totes les figures capdals del moviment pictòric i gairebé tots els deixebles d'aquests mestres.

* * *

Altra de les coses que val la pena de mentar és la actitud que ha mostrat el públic davant d'aquesta exposició, Exceptuant casos raríssims, el públic—i al dir públic, hi incloem també gent de ferma cultura i sà criteri artístic—s'hi ha inclinat respectuosament, seguint-la amb viu interès. I quan s'arriba a això; quan saconsegueix interessar l'ànima del poble en aquestes manifestacions artístiques, és que hi ha quelcom d'ell. És que entre l'ànima del pintor i l'ànima del poble hi ha una compenetració. I arribar a aquesta compenetració vol dir entre altres coses, que ja hi ha quelcom més que un iniciament de cultura en l'un i quelcom més que una afecció en l'altra. El nostre poble ja no és solament sentimental; el poble sortosament sab que hi ha quelcom que no és sentiment, que no és emoció, i que també uneix. I aquesta cosa és la intel·ligència

I això és ço que cal fer constar del públic que ha visitat aquesta exposició d'Art Nou Català.

MIQUEL POAL ARAGALL